

Innowacja logopedyczna

Buzię ćwiczymy i pięknie mówimy

2022-2024

opracowała mgr Marta Granat

1. Wstęp

Mowa werbalna, to narzędzie komunikacji właściwe jedynie człowiekowi. Tylko ludzki umysł był w stanie wytworzyć język będący szeregiem dźwięków, które ułożone według gramatycznych zasad przekazują odbiorcy myśli nadawcy w sposób precyzyjny. Skomplikowane struktury języka mogą powstać jedynie wtedy, gdy centralny układ nerwowy działa prawidłowo. Steruje on myślą, a także procesem nadawania, czyli ekspresją mowy. To możliwość uruchomienia poszczególnych elementów aparatu artykulacyjnego w taki sposób, by powstała mowa.

Sprawnie działający aparat artykulacyjny, to mechanizm składający się z różnych podzespołów. Jeśli zawiedzie choć jeden z nich od razu daje się to we znaki. Kwestie prawidłowej artykulacji dźwięków mowy, to nie tylko względy estetyczne, ale przede wszystkim zdrowotne. Wady artykulacyjne mogą sugerować zaburzenia w obrębie układu oddechowego, stomatognatycznego, neurologicznego, czy procesu integracji sensorycznej itp.

Od pewnego czasu, wśród dzieci rozpoczynających przedszkole, dał się zaobserwować spadek sprawności w motorycznej i kinestetycznej aparatu mowy. Jest on spowodowany wieloma czynnikami zarówno biologicznymi jak i kulturowymi. Na pewno przyczyniła się do tego pandemia i czas zamknięcia, na który przypadł wczesny okres rozwoju mowy dzieci obecnie uczęszczających do przedszkola.

2. Założenia

W grupach prowadzonych jest mnóstwo zajęć, które stymulują rozwój intelektualny dzieci, rozwijają ich potencjał językowy, wzbogacają słownik mowy czynnej i biernej, uczą prawidłowych struktur gramatycznych. Program innowacji skupia się zatem na sprawności motorycznej i kinestetycznej aparatu artykulacyjnego, prawidłowym procesie oddychania i fonacji.

Ćwiczenia będą opracowywane raz na każdy tydzień dla grup trzylatków. Zabawy logopedyczne będą nawiązywały do słów poznawanej piosenki, wierszyka lub opowiadania. Będą zatem stanowiły także wsparcie dla rozwoju języka pod kątem bogacenia słownictwa, rozumienia i nadawania mowy.

3. Cele

a) cele ogólne:

- wspomaganie rozwoju funkcji edukacji językowej,
- wspierania umiejętności komunikacyjnych,
- profilaktyka logopedyczna.

b) cele szczegółowe:

- usprawnianie narządów mowy: usprawnianie mięśni języka, warg, policzków, żuchwy, podniebienia miękkiego,
- ćwiczenie prawidłowego toru oddechowego (nosowego) i wydłużenie fazy wydechowej,
- ćwiczenia fonacyjne,
- ćwiczenia prawidłowej pozycji spoczynkowej języka,
- utrwalanie prawidłowego sposobu połykania,
- ćwiczenia słuchu fonemowego i fizjologicznego,
- wstępne badanie przesiewowe i współpraca z rodzicami w ramach profilaktyki i diagnostyki,
- ćwiczenia koncentracji uwagi,
- wychwytywanie i możliwość korekty błędów językowych i gramatycznych.

3. Oczekiwane efekty

- przygotowanie dzieci do ćwiczeń logopedycznych w kolejnym roku,
- usprawnienie praktyki i gnozji w obrębie aparatu artykulacyjnego,
- wczesne wychwycenie i uświadomienie rodzicom ewentualnych zaburzeń pracy układów: oddechowego, fonacyjnego, stomatognatycznego i neurologicznego,
- zmniejszenie ilości dzieci wymagających w kolejnym roku terapii logopedycznej.

4. Przebieg innowacji

Zajęcia będą przebiegały na z uwzględnieniem poszczególnych działów:

a) ćwiczenie motoryki aparatu artykulacyjnego

- Usprawnianie poszczególnych elementów aparatu artykulacyjnego takich jak: język, policzki, podniebienie miękkie, drogi oddechowe, przy wykorzystaniu bajki logopedycznej, lub innego motywu przewodniego zajęć.

Wargi:

- rozciąganie warg w szerokim uśmiechu bez pokazywania zębów,
- rozciąganie warg w szerokim uśmiechu z pokazaniem zębów,
- rozciąganie warg przy szeroko otwartych ustach,
- ściąganie warg w „dzióbek”,
- wysyłanie pocałunków, cmokanie,

- wykonywanie naprzemienne powyższych ćwiczeń, np. rozciąganie warg w szerokim uśmiechu – cmokanie,
- masowanie dolnej wargi górnymi zębami i odwrotnie,
- przykrywanie dolnej wargi górnymi zębami i odwrotnie.

Policzki:

- nabieranie powietrza nosem, pompowanie policzków i powolne wypuszczanie powietrza ustami,
- nabieranie powietrza nosem, pompowanie policzków, wytrzymywanie chwilę w takiej pozycji i wypuszczania powietrza ustami,
- nabieranie powietrza nosem i przerzucanie go z jednego policzka do drugiego,
- nabieranie powietrza, wypełnianie nim policzków i naciskanie ich palcami tak, by napompowane policzki i mięsień okrężny warg oponowały przed naciskiem palców i nie wypuściły powietrza,
- powyższe ćwiczenie ograniczone do każdego policzka z osobna,
- zasysanie policzków do wewnątrz jamy ustnej,
- ćwiczenia naprzemienne: zasysanie – wypełnianie powietrzem.

Język:

- kląskanie
- układanie języka w rurkę,,
- układanie języka w łyżeczkę,
- „rysowanie” językiem kształtów na podniebieniu,
- dotykanie językiem każdego zęba po kolei na górze i na dole,
- rozplaszczanie języka na podniebieniu i przesuwanie go powoli w stronę gardła, aż się odklei,
- „malowanie” językiem wewnętrznej strony zębów na górze i na dole,
- „masowanie” czubka języka o dolne i górne przednie zęby,
- opieranie języka o dolne przednie zęby i wyginanie go w „koci grzbiet”.

Podniebienie miękkie:

- głębokie oddychanie z szeroko otwartymi ustami,
- chuchanie na ręce,
- naśladowanie śmiechu *ha ha ha, ho ho ho, he he he...*
- chrapanie,
- kląskanie z wysuniętym do przodu językiem,
- ziewanie,

- kaszlenie z wysuniętym do przodu językiem,
- zasysanie słomką lekkich przedmiotów,
- powtarzanie logotomów z głoskami tylkojęzykowymi: *aga, ogo, ugu, aka, oko, uku, yhy, ihi*, itp.

b) ćwiczenia usprawniające kinestezję aparatu artykulacyjnego

- Uważliwanie miejsca artykulacji głoski, która będzie motywem przewodnim na konkretnych zajęciach. Głoski będą dobierane adekwatnie do wieku dzieci i w kolejności zgodnej z przebiegiem nabywania mowy. Uświadomienie dzieciom jak przebiega tworzenie się danego dźwięku, który nazywamy głoską i jakie elementy aparatu artykulacyjnego biorą w tym procesie udział.

Przebieg ćwiczenia:

- zapoznanie się z elementami aparatu artykulacyjnego przy użyciu lusterka,
- wspólne obserwowanie elementów aparatu artykulacyjnego w trakcie realizacji wybranej głoski,
- wyjaśnienie i opisanie dzieciom pozycji aparatu artykulacyjnego w trakcie realizacji wybranej głoski,
- dotykanie miejsca artykulacji szpatułką laryngologiczną,
- ćwiczenia polegające na wymawianiu głosek opozycyjnych, np. *t – k, d – g, ś – s*.

c) ćwiczenia usprawniające słuch fonematyczny

- Ćwiczenie słuchu fonematycznego poprzez wyodrębnianie z tekstu wyrazów z wybraną głoską, odróżnianie jej od opozycyjnych, wykorzystywanie instrumentów, dobieranie rymów, wystukiwanie rytmu, czy ilości sylab.

Przebieg ćwiczenia:

- czytanie tekstu zawierającego w sobie dużo wyrazów na literę, o której będzie mowa na zajęciach,
- prośba o odgadnięcie głoski, która powtarza się w tekście,
- prośba o podanie wyrazów, które zaczynają się na omawianą głoskę,
- zastanowienie się, czy brzmienie tej głoski przypomina jakiś dźwięk, np. *s* – syczenie węża, *z* – latający owad itp.
- dzielenie na sylaby imion dzieci obecnych w sali (dziecko, które usłyszy swoje imię podnosi rękę),
- dzielenie na sylaby wyrazów i prośba o wypowiedzenie wyrazu bez podziału na zgłoski,
- klaskanie, tupanie, uderzanie pałeczkami, czy dzwoneczkami, w trakcie dzielenia wyrazów na sylaby,
- rozpoznawanie dźwięków i nazywanie ich,
- rozpoznawanie natężenia dźwięku (głośny cichy),
- rozpoznawanie tonacji dźwięków (niski, wysoki).

5. Monitorowanie i ewaluacja innowacji

- badanie przesiewowe pod kątem sprawności artykulatorów, sposobu oddychania, połykania i jakości fonacji na podstawie przygotowanego wcześniej arkusza diagnostycznego.
- bezpośrednia obserwacja dzieci w trakcie zajęć,
- dokumentowanie zajęć w dziennikach,
- plany i scenariusze zajęć,
- badanie przesiewowe pod kątem poprawy sprawności artykulatorów przeprowadzone pod koniec roku szkolnego na podstawie arkuszy diagnostycznych,
- opisanie wyników ewaluacji innowacji.